

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS

2022 m. birželio 15 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Godos Ambrasaitės-Balynienės, Alės Bukaviniienės (kolegijos pirmininkė) ir Egidijos Tamošiūnienės (pranešėja),
teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnaginėjo civilinę bylą pagal atsakovės bendrovės „FK Facades Limited“ kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugsėjo 7 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Glassbel Baltic“ ieškinį atsakovei bendrovei „FK Facades Limited“ dėl skolos priteisimo.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl proceso teisės normų, reglamentuojančių šalių susitarimui dėl pasirinkto teismo (jurisdikcijos prorogaciją) taikytinus turinio ir formos reikalavimus, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė UAB „Glassbel Baltic“ kreipėsi į teismą, prašydama priteisti iš atsakovės bendrovės „FK Facades Limited“: 98 709,84 Eur skolos, susidariusios dėl pagamintos ir atsakovei pristatytos produkcijos neapmokėjimo; 48 046,11 Eur kompensaciją už produkciją, kuri buvo pagaminta vykdant atsakovės užsakymą, tačiau dėl atsakovės kaltės jai nebuvo pristatyta; 102 100 Eur kompensaciją už prarastas (nustatytais terminais negražintas) daugkartinio naudojimo transportavimo piramides; 48 046,11 Eur baudą pagal ieškovės 2018 m. rugsėjo 19 d. Bendrųjų sąlygų 25.2 punktą už iš ieškovės patalpų nepaimtą produkciją; 5861,58 Eur ikiteisminio skolos išieškojimo išlaidų už Anglijos teisininkų paslaugas ir 2842,82 Eur už mediatoriaus paslaugas atlyginimą; 53 519,82 Eur kompensacines palūkanas; 6 procentų dydžio metines palūkanas nuo priteistos sumos nuo bylos iškėlimo teisme iki teismo sprendimo visiško įvykdymo; bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
3. Ieškovė dėl bylos teisingumo paaiškino, kad nors atsakovė yra Anglijoje registruota įmonė, tačiau šalių susitarimu ginčui yra taikoma Lietuvos Respublikos teisė, o ginčai turi būti sprendžiami Lietuvos Respublikos teismuose. Ieškovės Bendrųjų sąlygų 36 punkte nurodoma, kad visi iš šios sutarties kile ar su ja susiję ginčai bus sprendžiami Lietuvos Respublikos teismuose, o 37.1 punkte nurodoma, kad sutarčiai taikoma Lietuvos Respublikos teisė. Šių Bendrųjų sąlygų taikymą patvirtino atsakovė el. laišku, nurodydama vykdyti užsakymą. Kadangi atsakovė Lietuvoje neturi buveinės, pagal kurią turėtų būti nustatoma, kuriam teismui teikiamas ieškinys, vadovaudamasi Lietuvos civilinio proceso teisėje įtvirtintomis teisingumo taisyklėmis ir įvertinusi tai, kad produktas pagal atsakovės užsakymus buvo gaminamas Klaipėdoje, ieškovė pateikė ieškinį Klaipėdos apygardos teismui.
4. Atsakovė pateikė prašymą išspręsti teisingumo klausimą. Nurodė, kad nėra išreiškusi valios dėl Lietuvos Respublikos teismų jurisdikcijos galimai kilsiantiems ginčams spręsti. Šalims buvo svarbiausia susitarti dėl pačių prekių tiekimo, jų kainos, o ne dėl šalių santykių reguliuojančių teisės aktų (taikytinos teisės) ar jurisdikcijos taisyklių. Vertinant tarpusavio šalių santykių specifiką ir tai, kad prekės turėjo būti tiekiamos būtent į Jungtinę Karalystę, ginčas yra artimiausios susijęs su Jungtine Karalyste nei Lietuvos Respublika.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

5. Klaipėdos apygardos teismas 2021 m. kovo 29 d. nutartimi ieškinį paliko nenagrinėtą.
6. Teismas nustatė, kad byla turi tarptautinį (užsienio) elementą, jos teisingumui nustatyti yra taikomas 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (toliau – ir Reglamentas).
7. Teismas pažymėjo, kad atsakovė, teikdama užsakymus ieškovei, nurodydavo, jog pirkimui bus taikomos atsakovės pirkimo užsakymo sąlygos, o ieškovė savo ruožtu, teikdama užsakymo patvirtinimą, nurodydavo, jog taikomos ieškovės Bendrosios sąlygos. Taigi, ieškovė teisingumui pagrįsti remiasi Bendrosiomis sąlygomis, tačiau byloje nėra duomenų, kad atsakovė būtų sutikusi su Bendrųjų sąlygų taikymu, kad šalys būtų aptarusios ir susitarusios dėl galimai kilsiančių ginčų teisingumo. Ieškovės pateiktų Bendrųjų sąlygų nepakanka konstatuoti, kad šalys susitarė dėl jurisdikcijos, šios sąlygos nėra privalomos atsakovei, todėl darytina išvada, kad šalys dėl jurisdikcijos nėra susitarusios, o nagrinėjamu atveju taikytinos Reglamento 4 straipsnio nuostatos, įtvirtinančios, kad visi ieškiniai turėtų būti reiškiami atsakovės nuolatinės buveinės vietos teismams. Kadangi atsakovės buveinė yra Jungtinėje Karalystėje, ieškinys nėra teisingas Lietuvos Respublikos teismams.
8. Teismas papildomai pažymėjo, kad 2020 m. kovo 26 d. laišku – išankstinio ginčų sprendimo protokolu ieškovė inicijavo išankstinę ginčų sprendimo Jungtinėje Karalystėje procedūrą, kuri pradedama prieš kreipiantis į teismą tokio pobūdžio ginčiuose, taigi ši aplinkybė taip pat patvirtina, kad ieškovė suprato, jog šalių ginčui nagrinėti bus taikomos Reglamento 4 straipsnio nuostatos.
9. Lietuvos apeliacinis teismas, išnaginėjęs bylą pagal ieškovės atskirąjį skundą, 2021 m. rugsėjo 7 d. nutartimi Klaipėdos apygardos teismo 2021 m. kovo 29 d. nutartį panaikino ir klausimą išsprendė iš esmės – atmetė atsakovės prašymą ieškovės ieškinį palikti nenagrinėtą.

10. Byloje nustatyta ir šalys pripažino, kad pagal susiformavusią šalių tarpusavio elgesio praktiką atsakovė siųsdavo ieškovei pirkimo užsakymą (angl. *purchase order*), kuriame nurodydavo siekiamų įsigyti prekių poreikį ir specifikacijas. Pirkimo užsakyme atsakovė pažymėdavo, kad užsakymui taikomos jos parengtos pirkimo užsakymo sąlygos, kurių kopiją galima gauti paprašius. Atsakovės pirkimo užsakymo sąlygose nurodyta, kad, priklausomai nuo prekių pristatymo adreso, jurisdikciją turi Anglijos arba Škotijos teismai. Ieškovė, gavusi pirkimo užsakymą, atsakovei siųsdavo užsakymo patvirtinimą (angl. *order confirmation*), kuriame nurodydavo pagrindines užsakymo sąlygas (pavyzdžiui, prekių kokybės garantijos terminą, prekių pristatymo terminus, mokėjimo terminus ir kt.), o skiltyje „susitarimo struktūra“ (angl. *structure of agreement*) pažymėdavo, kad susitarimas sudaromas pagal ieškovės Bendrąsias sąlygas, į kurias buvo pateikiama nuoroda pačiame užsakymo patvirtinime arba kurias, kaip nurodyta, buvo galima gauti iš ieškovės. Ieškovės Bendrosiose sąlygose nurodoma, kad visi iš sutarties kylantys ar su ja susiję ginčai turi būti sprendžiami Lietuvos Respublikos teismuose. Gavusi ieškovės užsakymo patvirtinimą, atsakovė elektroniniu laišku ieškovei nurodydavo vykdyti užsakymą (angl. *please proceed*).
11. Byloje esantys ieškovės atsakovei siųsti užsakymo patvirtinimai (angl. *order confirmation*) patvirtina, kad atsakovė, būdama pakankamai rūpestinga ir apdairi, galėjo patikrinti ieškovės atsiųstą nuorodą į Bendrąsias sąlygas, taikomas užsakymui, jas atsiųsti, susipažinti ir išsisaugoti patvariojoje laikmenoje. Byloje nepateikta įrodymų, kad nuoroda buvo neveikianti ir (ar) atsakovė objektyviai neturėjo galimybės perskaityti ieškovės pateiktų Bendrųjų sąlygų ir (ar) jų išsaugoti. Kadangi atsakovė, nurodydama ieškovei vykdyti užsakymą, jokių prieštaravimų dėl ieškovės pasiūlytų Bendrųjų sąlygų taikymo, įskaitant ir sąlygą dėl išimtinės Lietuvos teismų jurisdikcijos, nereiškė, nors, susipažinusi su Bendrosiomis sąlygomis, tokia galimybę turėjo, teismas padarė išvadą, jog atsakovės veiksmai pakankamai aiškiai patvirtina, kad nagrinėjamu atveju šalys susitarė ne dėl atsakovės pirkimo užsakymo sąlygų taikymo, o būtent dėl ieškovės Bendrųjų sąlygų taikymo šalių tarpusavio santykiams.
12. Teismas vertino, kad Bendrosiose sąlygose įtvirtintas susitarimas dėl jurisdikcijos yra aiškus, tikslus, atitinkantis Reglamento 25 straipsnio 1 dalies a punkte (*sudaromas arba paliudijimas raštu*) ir 25 straipsnio 2 dalyje (*bet kuris elektroninėmis priemonėmis perduotas pranešimas, kuris užtikrina ilgalaikį susitarimo įrašą, laikomas lygiavertišku rašytiniam susitarimui*) nustatytus formos reikalavimus. Be to, pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – ir ESTT) praktiką pakanka, kad būtų aiški nuoroda į bendrųjų sąlygų taikymą ir galimybė su jomis susipažinti, tačiau nėra būtina išreikšti atskirą sutikimą dėl tokios sąlygos taikymo šalių tarpusavio santykiams. Teismas nevertino susitarimo galiojimo turinio atžvilgiu, nes atsakovė byloje tokio klausimo nekėlė. Įvertinęs visa tai, teismas nusprendė, kad ginčai, kylantys iš tarp šalių susiklosčiusių teisinių santykių, turi būti sprendžiami Lietuvos Respublikos teismuose (Bendrųjų sąlygų 36.1 punktas).
13. Teismas kaip nepagrįstą vertino atsakovės argumentą, kad ieškovės atliekamas užsakymo patvirtinimas turi būti vertinamas kaip sutikimas su atsakovės pirkimo užsakymu bei jo nurodytų pirkimo užsakymo sąlygų taikymu. Tokią atsakovės poziciją paneigia tai, kad ieškovė nė viename užsakymo patvirtinime nenurodė sutinkanti su atsakovės pirkimo užsakymo sąlygų taikymu tarpusavio teisiniams santykiams, priešingai – patvirtinime visada pažymėdavo, kad sutartis yra sudaroma būtent pagal ieškovės Bendrąsias sąlygas, o atsakovė tokiam ieškovės pasiūlymui neprieštaravo, duodavo nurodymus vykdyti užsakymus. Be kita ko, viename iš elektroninių laiškų ieškovė aiškiai nurodė, kad atsakovės atsiųsta nuoroda į siūlomas pirkimo užsakymo sąlygas neveikia. Taigi, ieškovė objektyviai net neturėjo galimybės susipažinti su atsakovės pasiūlytu sutarties tekstu.
14. Teismas nustatė, kad atsakovės darbuotojo G. A. (G. A.) patvirtinimai vykdyti užsakymus, atlikti elektroninio laiško forma, Bendrųjų sąlygų prasme gali būti vertinami kaip sutarties pasirašymas, nes jis pats ieškovės darbuotojai paaiškino, jog įprastai užsakymo patvirtinimų nepasirašinėja tik dėl to, kad neturi galimybės nuskenuoti dokumentą. Kai su užsakymais dirbo kitas darbuotojas, I. B. (I. B.), ieškovei buvo gražintas pasirašytas užsakymo patvirtinimas, nes šis darbuotojas, priešingai nei G. A., turėjo galimybę nuskenuoti dokumentus. Taigi, faktinės aplinkybės rodo, kad šalys vertino, jog G. A. elektroninis laiškas, kuriuo nurodoma vykdyti užsakymą, yra pakankamas tam, kad būtų patvirtintas sandorio sudarymas pagal ieškovės pateiktą užsakymo patvirtinimą, ir atitinkamai reiškia ieškovės Bendrųjų sąlygų taikymą.
15. Teismas ieškovės elgesį, kai ji kilusį ginčą bandė išspręsti mediacijos būdu kreipdamasi į Jungtinės Karalystės mediatorių biurą IPOS, ir elgesį, kai ji dviejuose atsakovei adresuotuose raštuose pasiūlė susitarti pagal Jungtinės Karalystės civilinio proceso teisės normas, laikė nepakankamu pagrindu pripažinti, jog ieškovė inicijavo teisminį ginčą Jungtinėje Karalystėje ar atsisakė susitarimo dėl Lietuvos teismų jurisdikcijos taikymo.

III. Kasacinio skundo teisiniai argumentai ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

16. Kasaciniu skundu atsakovė prašo panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugsėjo 7 d. nutartį ir palikti galioti Klaipėdos apygardos teismo 2021 m. kovo 29 d. nutartį, priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
 - 16.1. Apeliacinės instancijos teismas, nukrypdamas nuo Europos Sąjungos Teisingumo Teismo išaiškinimų dėl Reglamento 25 straipsnio taikymo ir aiškinimo, nepagrįstai konstatavo šalių susitarimo dėl jurisdikcijos sudarymo faktą, nes:
 - 16.1.1. niekada nebuvo realaus susitarimo dėl ginčų perdavimo Lietuvos teismams; apeliacinės instancijos teismas nepasisakė dėl atsakovės valios priskirti ginčų nagrinėjimą Lietuvos teismams; anot atsakovės, jeigu ji iš tiesų būtų išreikšusi valią ir sutikusi visus ginčus perduoti spręsti Lietuvos teismams, tai ji arba būtų atsiuntusi pasirašytus užsakymų patvirtinimus, arba būtų el. paštu aiškiai ir nedviprasmiškai patvirtinusi, jog ieškovės Bendrosios sąlygos, įskaitant ir jurisdikcijos sąlygą, yra priimtinos atsakovei ir ji su jomis sutinka, taip pat atsisako savo taiskyklių taikymo;
 - 16.1.2. šalys nepasirašė Bendrųjų sąlygų, netgi nepasirašė atskirų sutarčių dėl kiekvieno teikto užsakymo; dėl šios aplinkybės negalima remtis išaiškinimu, pateiktu ESTT2016 m. liepos 7 d. sprendimu byloje *H?szig Kft. prieš Alstom Power Thermal Services*, C-222/15 (toliau – *H?szig* byla), kurioje buvo nagrinėtas klausimas, ar abiejų šalių pasirašytose bendrosiose sąlygose pateikta nuoroda dėl ginčo jurisdikcijos yra pakankama vertinti, kad šalys pasiekė susitarimą dėl jurisdikcijos. Ieškovės Bendrųjų sąlygų nuostatų turinys patvirtina, kad, nepasirašius užsakymo patvirtinimo, Bendrosios sąlygos negalėjo tapti taikomos ir galiojančios; todėl, priešingai nei nurodė teismas, atsakovė ir neturėjo pareigos dar kaip nors reaguoti ir ginčyti sąlygą dėl jurisdikcijos;
 - 16.1.3. sąlyga dėl jurisdikcijos buvo nustatyta ne ieškovės atsakovei siųstuose užsakymo patvirtinimuose, bet Bendrosiose sąlygose (36 punktas), į kurias užsakymo patvirtinimuose buvo pateikta nuoroda; taigi, gavusi užsakymo patvirtinimą atsakovė nebuvo informuota apie tai, jog ieškovė siekia visų ginčų nagrinėjimą priskirti Lietuvos teismams.

- 16.2. Apeliacinės instancijos teismas, pažeisdamas Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 263 straipsnio, 265 straipsnio 2 dalies, 320 straipsnio nuostatas ir nukrypdamas nuo kasacinio teismo suformuotos praktikos, jog tarptautinio teismo klausimu priimtonis teismo nutartimis ginčas nėra išsprendžiamas iš esmės, jomis nėra pasisakoma dėl šalių materialųjų teisių ir pareigų, nepagrįstai pasisakė, kurios iš šalių taisyklių taikytinos sutartiniais santykiais, ir tokiu būdu peržengė atskirojo skundo ribas.
17. Atsiliepimu į atsakovės kasacinį skundą ieškovė prašo skundą atmesti ir Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugsėjo 7 d. nutartį palikti nepakeistą, priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Atsiliepimas į kasacinį skundą grindžiamas šiais argumentais:
- 17.1. Kasacinio skundo teiginiai yra faktinio pobūdžio ir nesudaro kasacijos dalyko. Jų dalis neatitinka tikrovės. Pavyzdžiui, kasaciniame skunde nurodyta, kad atsakovė nepasiras?e? ir nesiunte? ies?kovei s?ios reikalautu? pasiras?yti uz?sakymu? patvirtinimo formu?. Tuo tarpu apeliacinės instancijos teismo nutartyje konstatuota, kad byloje taip pat yra duomenys, kad kai ieškovės užsakymą patvirtino ne atsakovės darbuotojas G. A., o I. B., ieškovei buvo grąžintas pasirašytas užsakymo patvirtinimas. Kasacinio skundo motyvavimas faktiniais teiginiais, kurie žinomai neatitinka tikrovės, leidžia daryti išvadą, kad atsakovė naudojasi savo procesinėmis teisėmis aiškiai nesąžiningai.
- 17.2. Tarp šalių buvo susiklostę ilgai trunkantys bendradarbiavimo santykiai, kai atsakovė (pirkėja) elektroniniu laišku su ieškovės oferta (užsakymo patvirtinimu) sutikdavo ir nurodydavo, kad ketina sutartį vykdyti, o ieškovė (pardavėja) iškart po tokio atsakovės (pirkėjos) sutikimo pradėdavo sutartį vykdyti, apie vykdymo etapus informuodama elektroniniais laiškais. Atsakovės elektroninis laiškas parodo jos valią sudaryti sutartį pagal ieškovės pateiktą užsakymo patvirtinimą ir yra ieškovės ofertos akceptas. Tai reiškia, kad vien ta aplinkybė, jog tokiam patvirtinime nebuvo atsakovės parašo, atsižvelgiant į šalių bendradarbiavimo ir į ESTT praktiką, nereiškia ir negali reikšti, jog nebuvo sudarytas susitarimas dėl jurisdikcijos, nustatytas Reglamento 25 straipsnyje.
- 17.3. Atsakovės atstovas kelis kartus – 2019 m. balandžio 4 d., 2019 m. rugpjūčio 12 d. ir 2019 m. spalio 28 d. – pasirašė ieškovės užsakymo patvirtinimą. Tai tik papildomai patvirtina, kad atsakovei buvo žinomos ieškovės Bendrosios sąlygos ir ji su šiomis sąlygomis, įskaitant ir jurisdikcijos taisykles, sutiko. Nagrinėjamu atveju ginčo skola susidarė dėl užsakymų, kurie buvo pateikti jau po 2019 m. balandžio 4 d., t. y. jau po to, kai atsakovė parašu patvirtino vieną iš savo užsakymų.
- 17.4. Apeliacinės instancijos teismas pagrįstai rėmėsi *H?szig* byloje pateiktais išaiškinimais. Šioje byloje priimtame sprendime reikšmė teikiama ne bendrųjų sąlygų siuntimui, o nuorodos, kurią įprastai rūpestinga šalis gali patikrinti, aiškumui ir vertinamam, ar apie bendrąsias sąlygas iš tikrųjų buvo informuota kita susitariančioji šalis. Kaip rodo anksčiau pateikti išaiškinimai bei jau minėtas 2019 m. balandžio 4 d. pasirašytas ieškovės užsakymo patvirtinimas, atsakovė neabejotinai buvo informuota apie ieškovės Bendrąsias sąlygas ir jas žinojo.
- 17.5. Apeliacinės instancijos teismas pagrįstai nustatė, jog šalių susitarimas dėl jurisdikcijos atitinka ne tik Reglamento 25 straipsnio 1 dalies a ir b punktuose nurodytą formą, bet ir ESTT praktiką – rodo bendrus šalių siekius, yra aiškus (aiškiai, tiksliai išreikštas), todėl teisėtas, galiojantis bei privalomas šalims.
- 17.6. Kasacinio skundo argumentai dėl atskirojo skundo ribų peržengimo atmestini, nes:
- 17.6.1. bylos nagrinėjimo apeliacine tvarka ribas apibrėžė šalių pirmosios instancijos teismui nurodyti argumentai, skundžiama pirmosios instancijos teismo nutartis, ieškovės atskiras skundas ir atsakovės atsiliepimas; apeliacinės instancijos teismas įvertino, *inter alia* (be kita ko), abiejų šalių argumentus ir nusprendė, kad šalys sudarė sutartį pagal ieškovės Bendrąsias sąlygas, kuriose yra aiškus prorogacinis susitarimas dėl Lietuvos teismų jurisdikcijos, taigi nusprendė, kad ieškovės nurodyti argumentai yra teisėti bei pagrįsti, ir bylos nagrinėjimo ribų neperžengė;
- 17.6.2. argumentus dėl šalių santykiams taikytinos materialiosios teisės, šalių sudarytos sutarties sąlygų, taip pat ir dėl apeliacinės instancijos teismo nutarties išvadų prejudicinės ir (ar) *res judicata* galios (*inter alia*, dėl kasacinio teismo praktikos šiais klausimais) atsakovė gali nurodyti bylą iš esmės nagrinėjančiam teismui, tačiau tokie kasacinio skundo argumentai neturi teisinės reikšmės apeliacinės instancijos teismo nutarties teisėtumui.
- 17.7. Kasacinio skundo teiginiai dėl bylos nagrinėjimo apeliacine tvarka ribų peržengimo yra aiškiai nesąžiningi, nes pati atsakovė, iškeldama bylos teisingumo klausimą, jau pirmosios instancijos teisme *expressis verbis* nurodė: „Atsakovo vertinimu, atsižvelgiant į tai, kad jurisdikcijos sąlyga, kuria remiasi ieškovas, yra nurodyta ieškovo Bendrosiose sąlygose, Teismas, sprenddamas teisingumo klausimą, ne tik gali, bet ir turi patikrinti pačių Bendrųjų sąlygų galiojimo ir taikymo klausimą“ (atsakovės 2021 m. kovo 8 d. paaiškinimų 28 pastraipa).

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl šalių susitarimo dėl jurisdikcijos atitikties nustatytiems reikalavimams

18. Teisingumo taisyklių reiškiant ieškinį laikymasis yra būtinoji teisės kreiptis į teismą teisminės gynybos įgyvendinimo sąlyga ([CPK 5 straipsnis](#)). Teismas, sprenddamas ieškinio priėmimo klausimą, privalo savo iniciatyva (lot. *ex officio*), be kita ko, patikrinti, ar ieškinys yra pareikštas, laikantis teisingumo taisyklių, t. y. ar teismas turi jurisdikciją nagrinėti pareikšta ieškinį. Pažymėtina, kad toks patikrinimas teismo iniciatyva atliekamas, nepriklausomai nuo sprendžiamo teisingumo klausimo pobūdžio, t. y. nepriklausomai nuo to aspekto, ar sprendžiamas nacionalinio ar tarptautinio (egzistuojant užsienio elementui) teisingumo klausimas – teismo pareiga savo iniciatyva spresti nacionalinio teisingumo klausimą išplaukia iš [CPK](#) 115 ir 137 straipsnių nuostatų, o tarptautinio teisingumo klausimą – *expressis verbis* iš [CPK](#) 782 straipsnio nuostatu. Teismo pripažinimas, kad jis neturi jurisdikcijos nagrinėti pareikšta ieškinį, sukelia atitinkamas procesines teises pasekmes, kurios priklauso nuo proceso stadijos, kurioje identifikuojamas jurisdikcijos neturėjimas: ieškinys nepriimamas, ieigu teismas, sprenddamas ieškinio priėmimo klausimą, nustato, kad jis neturi jurisdikcijos nagrinėti tokį ieškinį ([CPK](#) 137 straipsnio 2 dalies 2 punktas), arba

paliekamas nenauginėtas, jeigu jurisdikcijos neturėjimas identifikuojamas po civilinės bylos iškėlimo (CPK 296 straipsnio 1 dalies 12 punktas, 782 straipsnis). Teisingumo taisyklių laikymasis yra ne tik būtinoji teisės kreiptis į teismą teisminės gynybos įgyvendinimo sąlyga, bet ir būtinoji teisminės gynybos pažeistoms teisėms apginti taikymo sąlyga (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-431-1075/2018, 17 punktas).

19. Jurisdikcijos taisyklės civilinėse ir komercinėse bylose, taikytinos Europos Sąjungos valstybėms narėms, yra išdėstytos 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (nauja redakcija). Reglamento 66 straipsnyje nustatyta, kad šis reglamentas yra taikomas teismo procesams, kurie yra pradėti 2015 m. sausio 10 d. ar vėliau. Taigi Reglamento nuostatos taikytinos ir nagrinėjamoje byloje. Kartu atkreiptinas dėmesys, kad atsakovės buveinė registruota Jungtinėje Karalystėje, todėl turi būti ivertinta, ar Reglamento nuostatos taikytinos šiuo aspektu. Susitarimo dėl Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos 2019/C 384 I/01 67 straipsnio 1 dalies a punkte nustatyta, kad iki pereinamojo laikotarpio pabaigos pradėtam teismo procesui ir Reglamento 29, 30 ir 31 straipsniuose, Reglamento (EB) Nr. 2201/2003 19 straipsnyje arba Tarybos reglamento (EB) Nr. 4/2009 12 ir 13 straipsniuose nurodytam teismo procesui ar ieškiniams, kurie yra susiję su tokiu teismo procesu, Jungtinėje Karalystėje, taip pat valstybėse narėse su Jungtine Karalyste susijusiais atvejais taikomos Reglamento nuostatos dėl jurisdikcijos. Šio teisės akto 126 straipsnyje nurodyta, kad nustatomas pereinamasis, arba įgyvendinimo, laikotarpis, kuris prasideda šio susitarimo įsigaliojimo diena ir pasibaigia 2020 m. gruodžio 31 d. Ieškovės ieškinys byloje pateiktas 2020 m. gruodžio 23 d. Todėl teisėjų kolegija nusprendžia, kad nagrinėjamu atveju Reglamento nuostatos dėl jurisdikcijos yra taikytinos, nes teisminis procesas ieškovei pareiškiant ieškinį teisme buvo pradėtas iki pereinamojo laikotarpio pabaigos.
20. Pirmosios instancijos teismas, nagrinėjamoje byloje vertindamas, ar turi jurisdikciją nagrinėti ginčą, taikė pagrindinę Reglamento jurisdikcijos taisyklę, pagal kurią nuolat valstybės narės teritorijoje gyvenančių asmenų atžvileiū jurisdikcija įgyvendina valstybės narės, kurioje nuolat gyvena atsakovas, teismai, nepaisant jo pilietybės (Reglamento 4 straipsnis), ir nustatė, kad jis neturi jurisdikcijos, ieškini paliko nenauginėta. Apeliacinės instancijos teismas nusprendė priešingai ir konstatavo šalių susitarimo dėl jurisdikcijos faktą (Reglamento 25 straipsnis), dėlto pripažino, kad Lietuvos teismai turi jurisdikciją, ir perdavė ginčą nagrinėti pirmosios instancijos teismui. Kasaciniu skundu iš esmės siekiama nuginčyti jurisdikcijos prorogaciją, teigiant, kad šalių susitarimas, priešingai nei konstatavo apeliacinės instancijos teismas, neatitinka Reglamento 25 straipsnyje nustatytų formos reikalavimų.
21. Pagal Reglamento 25 straipsnio 1 dalį, jeigu šalys, neatsižvelgiant į jų nuolatinę gyvenamąją (buveinės) vietą, yra susitarusios, kad valstybės narės teismas arba teismai turi jurisdikciją spresti bet kuriuos ginčus, kilusius arba galinčius kilti iš konkrečių teisinių santykių, tas teismas (tie teismai) turi jurisdikciją, išskyrus atvejus, kai pagal tos valstybės narės teisę susitarimas yra niekinis turinio galiojimo atžvileiū. Tokia jurisdikcija yra išimtinė, jeigu šalys nesusitarė kitaip. Susitarimas dėl jurisdikcijos: a) sudaromas arba paliudijamas raštu; b) priimamas tokia forma, kuri atitinka šalių tarpusavyje nustatytą praktiką; arba c) tarptautinės prekybos arba komercijos srityje sudaromas papročius atitinkančia forma, kuri atitinka praktiką, apie kurią šalys žino arba turėjo žinoti, ir kuria tokioje prekybos arba komercijos srityje plačiai žino ir kurios nuolat laikosi sutarčių, susijusių su atitinkama konkrečia prekybos arba komercijos sritimi, šalys. Pagal to paties Reglamento straipsnio 2 dalį, bet kuris elektroninėmis priemonėmis perduotas pranešimas, kuris užtikrina ilgalaikį susitarimo įrašą, laikomas lygiavertiu rašytiniam susitarimui.
22. ESTT yra pasisakęs, kad Reglamento 25 straipsnio tikslas – nustatyti formos reikalavimus, kuriuos turi atitikti nuostatos dėl jurisdikcijos suteikimo, ir taip garantuoti teisinį saugumą ir įsitikinti, kad šalys išreiškė savo sutikimą (šiuo klausimu žr. *mutatis mutandis* (su būtinais (atitinkamais) pakeitimais) ESTT 1999 m. kovo 16 d. sprendimo byloje *Castelletti*, C-159/97, 34 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).
23. ESTT taip pat yra išaiškinęs, kad sąvoką „jurisdikciją suteikiantis susitarimas“ reikia aiškinti ne kaip paprastą nuorodą į vienos ar kitos valstybės vidaus teisę, bet kaip autonomišką sąvoką (žr. ESTT 2013 m. vasario 7 d. sprendimo byloje *Refcomp*, C-543/10, 21 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką). Primintina, kad Reglamente vartojamos sąvokos turi būti iš principo aiškinamos savarankiškai, remiantis šio reglamento sistema ir tikslais, kad būtų galima užtikrinti, jog jis bus vienodai taikomas visose valstybėse narėse (žr., be kita ko, ESTT 2013 m. kovo 14 d. sprendimo byloje *Česká spořitelna*, C-419/11, 25 punktą).
24. Reglamento 25 straipsnio nuostatos dėl to, kad pagal jas leidžiama netaikyti tiek jurisdikcijos, nustatomos pagal bendrąjį atsakovo gyvenamosios vietos (buveinės) principą, įtvirtintą šio reglamento 4 straipsnyje, tiek specialios jurisdikcijos, nurodytos jo 7–9 straipsniuose, aiškinamos griežtai, kiek tai susiję su jose įtvirtintomis sąlygomis (šiuo klausimu žr. ESTT 2017 m. birželio 28 d. sprendimo byloje *Leventis ir Vafeias*, C-436/16, 39 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
25. Teismas, į kurį kreiptasi, turi pareigą *in limine litis* (proceso pradžioje) išnagrinėti, ar šalys iš tiesų susitarė dėl jurisdikciją suteikiančios nuostatos (šis susitarimas turi būti aiškus ir tikslus), o Reglamento 25 straipsnio 1 dalyje nustatytais formos reikalavimais šiuo aspektu siekiama užtikrinti, kad susitarimas būtų iš tikrųjų nustatytas (šiuo klausimu žr. ESTT 2017 m. birželio 28 d. sprendimo byloje *Leventis ir Vafeias*, C-436/16, 34 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
26. Realus suinteresuotų asmenų sutikimo egzistavimas yra vienas iš 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (toliau – reglamentas „Bruselis I“) 23 straipsnio 1 dalies (dab. Reglamento 25 straipsnio 1 dalis) tikslų (šiuo klausimu žr. ESTT 2015 m. gegužės 21 d. sprendimo *El Majdoub*, C-322/14, 30 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką). Tai pateisinama siekiu apsaugoti silpnesnę sutarties šalį, išvengiant situacijos, kad nuostatos dėl jurisdikcijos suteikimo, įtrauktos į sutartį vienos šalies, neliktų nepastebėtos (šiuo klausimu žr. ESTT 1999 m. kovo 16 d. sprendimo byloje *Castelletti*, C-159/97, 19 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).
27. Teismas, į kurį kreiptasi, turi pareigą pirmiausia išnagrinėti, ar šalys iš tiesų sutiko dėl jam jurisdikciją suteikiančios nuostatos (šis sutikimas turi būti aiškus ir tikslus), nes reglamento „Bruselis I“ 23 straipsnio 1 dalyje nustatytais formos reikalavimais šiuo tikslu siekiama užtikrinti, kad sutikimas būtų iš tikrųjų įrodytas (ESTT 1980 m. gegužės 6 d. sprendimas byloje *Porta-Leasing*, 784/79, 5 punktas ir jame nurodyta teismo praktika; 2015 m. gegužės 21 d. sprendimas byloje *El Majdoub*, C-322/14, 29 punktas ir jame nurodyta teismo praktika). Šalių valios suderinimas, vadovaujantis valios autonomijos principu, pateisina primenybės suteikimą pasirinktam teismui, o ne tam, kuriam byla būtų teisinga pagal minėtą reglamentą (pirmiau nurodytas sprendimas byloje *Refcomp*, C-543/10, 26 punktas).
28. Dėl tokios situacijos, kai nuostata dėl jurisdikcijos suteikimo nustatyta bendrosiose sąlygose, ESTT jau yra nusprendęs, kad tokia nuostata teisėta tuo atveju, jei abiejų šalių pasirašytos sutarties tekste yra aiški nuoroda į bendrąsias sąlygas, kuriose yra tokia nuostata (šiuo klausimu žr. ESTT 1999 m. kovo 16 d. sprendimo byloje *Castelletti*, C-159/97, 13 punktą ir 2016 m. balandžio 20 d. sprendimo byloje *Profit Investment SIM*, C-366/13, 26 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).
29. Tačiau tai galioja tik tuo atveju, kai yra aiški nuoroda, kurią įprastai rūpestinga šalis gali patikrinti, ir jei nustatyta, kad apie bendrąsias sąlygas, kuriose yra nuostata dėl jurisdikcijos suteikimo, iš tikrųjų buvo informuota kita susitariančioji šalis (šiuo klausimu žr. ESTT 1976 m. gruodžio 14 d. sprendimo byloje *Estasis Salotti di Colzani*, C-24/76, 12 punktą).
30. Nagrinėjamoje byloje atsakovė kasaciniu skundu ginčija, kad tarp šalių niekada nebuvo realaus susitarimo dėl ginčų perdavimo Lietuvos teismams. Su tokia pozicija negalima sutikti.
31. Byloje nustatyta, kad pagal susiformavusią šalių bendradarbiavimo praktiką atsakovė siųsdavo ieškovei pirkimo užsakymą (angl. *purchase order*), kuriame nurodėdavo siekiamą išvyti prekių poreikį ir specifikacijas. Pirkimo užsakyme atsakovė pažymėdavo, kad užsakymui taikomos ios parengtos pirkimo užsakymo sąlygos, kurių kopija galima gauti paprašius. Atsakovės pirkimo užsakymo sąlygose nurodyta, kad, priklausomai nuo prekių pristatymo adreso, jurisdikciją turi Anglijos arba Škotijos teismai. Ieškove, gavusi pirkimo užsakymą,

atsakovei siusdavo užsakymo patvirtinimą (angl. *order confirmation*), kuriame nurodydavo pagrindines užsakymo sąlygas (pavyzdžiui, prekių kokybės garantijos terminą, prekių pristatymo terminus, mokėjimo terminus ir kt.), o skiltyje „susitarimo struktūra“ (angl. *structure of agreement*) pažymėdavo, kad susitarimas sudaromas pagal ieškovės Bendrąsias sąlygas, į kurias buvo pateikiama nuoroda pačiame užsakymo patvirtinime arba kurias, kaip nurodyta, buvo galima gauti iš ieškovės. Ieškovės Bendrosiose sąlygose nurodoma, kad visi iš sutarties kylančys ar su ja susiję ginčai turi būti sprendžiami Lietuvos Respublikos teismuose. Gavusi ieškovės užsakymo patvirtinimą, atsakovė elektroniniu laišku ieškovei nurodydavo vykdyti užsakymą (angl. *please proceed*).

32. Nagrinėjamu atveju teisiškai reikšminga tai, jog pardavėjos užsakymo patvirtinime buvo speciali nuostata, skirta kitos šalies standartinių sąlygų taikymui ir potencialiam atsakovės standartinių sąlygų bei ieškovės standartinių sąlygų konfliktui išsiaiškinti („formų kova“, angl. *battle of forms*). Šioje nuostatoje nurodyta, kad pardavėja nesutinka ir nesutiks su jokiais kitomis sąlygomis dėl šios sutarties dalyko, kurios yra vienašališkai siūlomos pirkėjos, įskaitant pirkėjos bendrąsias sąlygas; bet kokios tokios kitos sąlygos neturi ir neturės teisinės galios.
33. Užsakymo patvirtinimo pabaigoje paryškintu šriftu buvo nurodoma, jog kiekviena šalis: 1) pareiškia (angl. *represent*), kad pardavėjos bendrosios sąlygos yra neatsiejamą šio užsakymo patvirtinimo dalis; 2) pareiškia, kad jos gavo bendrųjų sąlygų kopiją arba turėjo progą su jomis susipažinti adresu www.glasbel.com/legal; 3) pareiškia, kad ji perskaitė ir suprato visas šio užsakymo patvirtinimo ir bendrųjų sąlygų nuostatas; 4) pareiškia, kad pasirašo šį užsakymo patvirtinimą data, nurodyta po jos parašu.
34. Taigi iš aprašyto bendradarbiavimo praktikos išplaukia, kad pardavėja (ieškovė), gavusi užsakovės (atsakovės) užsakymą, užsakymo patvirtinime iš esmės atmesdavo užsakovės bendrąsias sąlygas ir pareiškėdavo, jog sutartis turi būti sudaroma pagal pardavėjos Bendrąsias sąlygas. Byloje taip pat nustatyta, kad pardavėjai elektroniniu paštu išsiuntus užsakymo patvirtinimą užsakovei, ši elektroniniu laišku nurodydavo pardavėjai veikti (angl. *please proceed*).
35. Esminė nagrinėjamos bylos ypatybė yra ta, kad šalys elektroniniu paštu keisdavosi tradicine prasme nepasirašytais dokumentais. Vis dėlto pagal Reglamento sutarčių sudarymas raštu yra tik viena iš jurisdikcinio susitarimo sudarymo formų. Reglamentas leidžia nukrypti nuo rašytinės formos, pavyzdžiui, nustatius, kad tarp šalių susiklostė kitoks įprastas sutarčių sudarymo būdas, arba konstatavus, kad atitinkamoje verslo srityje egzistuoja tarptautinis prekybos paprotys dėl tam tikros formos sutarčių sudarymo, taip pat išimtis daroma ir elektroninių ryšių priemonėmis sudaromoms sutartims.
36. Pagal Reglamento 25 straipsnio 2 dalį, bet kuris elektroninėmis priemonėmis perduotas pranešimas, kuris užtikrina ilgalaikį susitarimo įrašą, laikomas lygiavertiu rašytiniam susitarimui. Nagrinėjamoje byloje būtina įvertinti, ar toks šalių komunikacijos būdas (apsikeitimas elektroninėmis priemonėmis perduodamais pranešimais) atitinka Reglamento 25 straipsnio 2 dalies nuostatas.
37. Teisės doktrinoje nurodoma, kad šalių susitarimą pagal Reglamento 25 straipsnio 2 dalį galima nustatyti, jei sudarant susitarimą elektroniniu būdu („spustelint“) buvo sudaryta galimybė atlikti ilgalaikį susitarimo įrašą, nepriklausomai nuo to, ar toks įrašas buvo padarytas. Be to, pripažįstama, kad būtent galimybė padaryti ilgalaikį susitarimo įrašą yra esminė, sprendžiant dėl elektroninių ryšių priemonėmis sudaromų susitarimų teisėtumo (Hörmle, Julia. *Internet Jurisdiction Law and Practice*. Oxford University Press, 2021, p. 278).
38. Šiame kontekste reikia atkreipti dėmesį, jog ESTT 2015 m. gegužės 21 d. sprendime byloje *El Majdoub*, C/322/14, pažymėjo, kad pagal reglamento „Bruselis I“ 23 straipsnio 2 dalį, kuri yra nauja nuostata, palyginti su 1968 m. rugsėjo 27 d. Konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo 17 straipsniu, įtrauktą siekiant atsižvelgti į naujų ryšio technologijų plėtrą, susitarimo dėl jurisdikcijos galiojimas, be kita ko, gali priklausyti nuo galimybės užtikrinti ilgalaikį jo įrašą (sprendimo 32 punktas). Remiantis šios nuostatos pažodiniu aiškinimu, joje reikalaujama, kad būtų suteikta galimybė užtikrinti ilgalaikį susitarimo dėl jurisdikcijos įrašą, neatsižvelgiant į tai, ar pirkėjas prieš pažymėdamas langelį, kad sutinka su bendrosiomis sąlygomis, arba vėliau iš tikrųjų sukūrė ilgalaikį minėtų sąlygų įrašą (sprendimo 33 punktas). Siekiant įsitikinti, ar yra įvykdytas šioje nuostatoje nurodytas formos reikalavimas, reikia patikrinti, ar įmanoma užtikrinti ilgalaikį elektroninio informacinio pranešimo įrašą jį atspausdinant arba išsaugant atsarginėje juostoje arba atsarginiame diske, ar išsaugant jį kitokiu būdu, ir kad taip yra, net jeigu faktiškai toks ilgalaikis įrašas padarytas nebuvo, todėl tokio įrašo nereikalaujama tam, kad tokia nuostata būtų formaliai teisėta ar egzistuojanti (sprendimo 34 punktas).
39. Reglamento „Bruselis I“ 23 straipsnio 2 dalies nuostata siekiama, kad dėl rašytinio susitarimo arba žodinio susitarimo, patvirtinto raštu, reikalavimo nebūtų nugrinčytas sąlygos dėl jurisdikcijos, dėl kurios susitarta kita forma nei raštu popieriuje, bet kurios turinys matomas ekrane, galiojimas (ESTT 2015 m. gegužės 21 d. sprendimas byloje *El Majdoub*, C/322/14, 34 punktas). Taigi šios nuostatos tikslas – tam tikras elektroninio perdavimo formas prilyginti rašytinei formai, siekiant supaprastinti sutarčių sudarymą elektroninėmis priemonėmis, nes atitinkama informacija taip pat perduodama, jeigu su ja galima susipažinti ekrane. Tam, kad elektroniniu perdavimu galėtų būti suteiktos tokios pačios garantijos, ypač įrodinėjimo srityje, pakanka, kad prieš sudarant sutartį būtų galima išsaugoti ir atspausdinti informaciją. ESTT nurodė, kad reglamento „Bruselis I“ 23 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad sutikimo su elektroninėmis priemonėmis sudarytos pirkimo–pardavimo sutarties, kaip antai nagrinėjamos pagrindinėje byloje, bendrosiomis sąlygomis, kuriose įtvirtintas susitarimas dėl jurisdikcijos, „spustelint“ būdas yra pranešimo perdavimas elektroninėmis priemonėmis, užtikrinantis ilgalaikį šio susitarimo įrašą, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, jeigu naudojant šį būdą galima prieš sudarant sutartį atsispausdinti ir išsaugoti bendrųjų sąlygų tekstą.
40. Pirmiau cituotoje ESTT byloje pateikti išaiškinimai aktualūs šiai bylai. Nagrinėjamoje byloje oferta buvo pateikta ir gauta elektroninio ryšio priemonėmis bei nebuvo pasirašyta tradiciniu būdu. Šioje byloje užsakovei užsakymo patvirtinime, perduotame elektroniniu būdu, buvo pateikta elektroninė nuoroda į pardavėjos Bendrąsias sąlygas interneto svetainėje. Pagal ESTT išaiškinimus, su sąlyga, kad užtikrinamas ilgalaikis šio susitarimo įrašas, akceptui pakanka spustelėti varnelę ties sutikimo su bendrosiomis sąlygomis langeliu, todėl nagrinėjamoje byloje nėra pagrindo kitaip vertinti užsakymo patvirtinimo, atsiųsto elektroniniu laišku su tekstu „*please proceed*“.
41. ESTT praktikoje, vertinant susitarimo dėl jurisdikcijos atitiktį suformuluotiems reikalavimams, svarbu taip pat įvertinti, ar prieš sudarant sutartį egzistavo galimybė išsaugoti Bendrųjų sąlygų tekstą ar jį atsispausdinti. Nekyla abejonių, kad šios kasacinė tvarka nagrinėjamos bylos atveju tokia galimybė akivaizdžiai egzistavo, nes buvo galima išsaugoti tiek užsakymo patvirtinimą, tiek, kaip nustatė apeliacinės instancijos teismas, pačias Bendrąsias sąlygas.
42. Kasacinio teismo vertinimu, toks šalių pasirinktas komunikacijos būdas užtikrina ilgalaikį susitarimo įrašą – siuntėjo ir gavėjo elektroninio pašto dėžutėse jų įrenginiuose ar elektroninio pašto paslaugos teikėjo serveriuose ir kt. Šis informacijos apsiųtimo būdas ir konkrečios informacijos dėl Bendrųjų sąlygų taikymo pateikimo būdas leidžia šalims susipažinti su sudaromos sutarties tekstu ir užtikrina, kad Bendrosios sąlygos neliktų nepastebėtos, todėl tokios formos susitarimas atitinka Reglamento 25 straipsnio 2 dalį ir ESTT praktiką.
43. Pažymėtina ir tai, kad, kaip nustatyta byloje, abi šalys buvo verslininkės, o tokia šalių sutartinių santykių praktika buvo tęstinio pobūdžio. Apibendrinama nurodant motyvus, kasacinio teismo teisėjų kolegija konstatuoja, kad apeliacinės instancijos teismas nagrinėjamoje byloje pagrįstai pripažino egzistuojant šalių susitarimą dėl jurisdikcijos, t. y. tinkamai įvertino, jog pardavėjos atsisakymas vadovautis pirkėjos bendrosiomis sąlygomis ir noras remtis savo Bendrosiomis sąlygomis buvo aiškus, o užsakovės (atsakovės, pirkėjos) atsakymo formuluotė leido daryti pagrįstą išvadą dėl šio subjekto pritarimo pardavėjos ofertai. Toks šalių susitarimas atitinka jam keliamus aiškumo ir realumo kriterijus, todėl apeliacinės instancijos teismas teisėtai ir pagrįstai nusprendė, jog spręsti šalių ginčą jurisdikciją turi Lietuvos teismai Reglamento 25 straipsnio pagrindu.

44. Atsakovės nuomone, apeliacinės instancijos teismas ginčijama nutartimi peržengė atskirojo skundo ribas, kadangi pripažino, jog byloje taikytinos Bendrosios sąlygos (apeliacinės instancijos teismo nutarties 29 punktas), ir tokiu būdu pažeidė reikalavimus, keliamus teismo sprendimo turiniui ir jo teisėtumui bei pagrįstumui, bei pažeidė apeliacinės instancijos proceso teisės normas.
45. Pagal civiliniame procese galiojantį dispozityvumo principą teismo nagrinėjimo dalyko nustatymas yra ginčo šalių, o ne teismo pareiga. Teismas nagrinėja ginčą neperžengdamas ginčo šalių nustatytų ribų, išskyrus įstatyme nustatytus atvejus. Viena iš šio principo įgyvendinimo išraiškų yra įtvirtinta [CPK 320 straipsnio](#) 1 dalyje, kurioje nustatyta, kad bylos nagrinėjimo ribas sudaro apeliacinio skundo teisinis ir faktinis pagrindas bei absoliučių sprendimo negaliojimo pagrindų patikrinimas. Apeliacinio proceso paskirtis pagal šią normą yra pirmosios instancijos teismo procesinio sprendimo teisėtumo ir pagrįstumo patikrinimas, nagrinėjant tiek faktinius, tiek teisinius bylos aspektus, t. y. tiriant ir vertinant, ar pirmosios instancijos teismas teisingai nustatė faktines bylos aplinkybes ir tinkamai nustatytoms faktinėms aplinkybėms taikė materialiosios teisės normas. Tos pačios taisyklės taikytinos ir nagrinėjant atskiruosius skundus ([CPK](#) 338 straipsnis).
46. Proceso įstatymai įpareigoja apeliacinės instancijos teismą įvertinti visas pirmosios instancijos teismo sprendimo pagrįstumui ir teisėtumui reikšmingas aplinkybes, buvusias nagrinėjimo dalyko pirmosios instancijos teismui tiriant ir vertinant ieškinio pagrindą sudarančių faktinių aplinkybių visumą, be teisėto pagrindo neperžengiant apeliacinio skundo ribų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gegužės 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-274/2014). Nagrinėjamoje byloje apeliacinės instancijos teismas, sprenddamas dėl pirmosios instancijos teismo nutarties, kuria ieškinyi paliktas nenagrinėtas [CPK 782 straipsniu](#) pagrindu, vertino, ar egzistuoja šalių susitarimas dėl jurisdikcijos. Patikrinęs Reglamento nustatytus reikalavimus, konstatavo jį egzistuojant, t. y. nurodė, kad šalys susitarė dėl ieškovės Bendrųjų sąlygų taikymo šalių tarpusavio santykiams. Kaip teisiškai nepagrįsti vertintini kasacinio skundo argumentai, jog toks apeliacinės instancijos teismo išaiškinimas laikytinas išaiškinimu dėl taikytinos teisės ir iš jos kylančių šalių materialųjų teisių ir pareigų. Kasacinio teismo praktikoje pažymima, kad teismas, vykdydamas jam priskirtą konstitucinę teisingumo vykdymo funkciją, aiškina ir taiko teisę konkrečiu atveju kiekvienoje konkrečioje byloje sprenddamas konkretų ginčą. Tai, kaip teismas išaiškina teisę prieš ją pritaikydamas, tampa turiniu, kuris lemia atitinkamus teisinius padarinius. Taigi, teismas aiškina ir taiko teisę ne abstrakčiai ar hipotetiškai, bet kiekvienoje konkrečioje byloje nagrinėdamas ir sprenddamas klausimus dėl asmenų pažeistų ar ginčijamų teisių ar įstatymų saugomų interesų gynimo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. birželio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-175-1075/2020, 32 punktas). Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad atsakovės nurodytas apeliacinės instancijos teismo pasisakymas dėl Bendrųjų sąlygų taikymo negali būti vertinamas izoliuotai nuo bylos nagrinėjimo dalyko – jurisdikcijos, todėl ir negali būti siejamas su atsakovės nurodytais teisiniais padariniais – teismo išaiškinimu dėl taikytinos teisės ir kitų šalių teisių ir pareigų.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

47. Šalys byloje pateiktuose procesiniuose dokumentuose taip pat prašė atlyginti jų patirtas bylinėjimosi išlaidas. Tiek pagal [CPK](#) įtvirtintą teisinį reglamentavimą ([CPK 93 straipsnio](#) 1, 3, 5 dalys, 270 straipsnio 5 dalies 3 punktas), tiek pagal kasacinio teismo praktiką, paskirstyti bylinėjimosi išlaidas pagal [CPK 93 straipsnio](#) 1 dalį yra įpareigotas procesinį sprendimą dėl ginčo esmės priimančias, o ne tarpinį procesinį klausimą sprendžiantis teismas. Kasacinio teismo praktikoje pažymėta, kad [CPK 93 straipsnio](#) 1 dalies normos prasme proceso šalis, kurios naudai priimtas sprendimas, suprantama kaip šalis, kuri laimėjo ginčą byloje (pavyzdžiui, ieškovas, kurio ieškinyi patenkintas). Ji paaiškėja teismui išnagrinėjus bylą ir priėmus (priimant) sprendimą dėl ginčo esmės. Materialinio teisinio pobūdžio ginčo išsprendimo rezultatas lemia procesinio teisinio pobūdžio reikalavimo pagrįstumą, t. y. laimėjusiai šaliai atlyginamos jos turėtos išlaidos, kurių ji turėjo siekdama apginti pažeistą teisę ([CPK 270 straipsnio](#) 5 dalies 3 punktas) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-144-469/2021](#), 17 punktas). Pagal [CPK 93 straipsnio](#) 1 dalyje įtvirtintą teisės normą teismas dėl bylinėjimosi išlaidų paskirstymo sprendžia tik esant sprendimui (teismo procesiniam sprendimui), priimtam (priimamam) šalies naudai, ir šiuo remdamasis (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. vasario 7 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-7-701/2018](#) 16, 17 punktas; 2020 m. kovo 18 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-66-469/2020](#) 15 punktą).
48. Kasacinio teismo praktikoje taip pat išaiškinta, kad kol nėra išnagrinėta civilinė byla ir nėra priimtas sprendimas nė vienos iš šalių naudai, t. y. kol teismas dėl ginčo esmės nėra priėmęs teismo procesinio sprendimo, iš kurio būtų galima nustatyti, kuri šalis laimėjo ginčą byloje, dar neegzistuoja visos [CPK 93 straipsnio](#) 1 dalies taikymo sąlygos, todėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimas pagal šią teisės normą yra nepriteistinas. Dėl šios priežasties ir kasacinis teismas, nagrinėdamas bylą pagal kasacinį skundą dėl apeliacinės instancijos teismo nutarties tarpiniu procesiniu klausimu (pavyzdžiui, kaip nagrinėjamoje byloje – dėl teisingumo), kol bylos nagrinėjimas iš esmės nėra baigtas, neturi pagrindo skirstyti bylinėjimosi išlaidas remdamasis [CPK 93 straipsnio](#) 1 dalimi. Šis klausimas sprendtinas teismui priimant bylos nagrinėjimo baigiamąjį teismo aktą (baigiamąjį teismo procesinį sprendimą) (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. vasario 7 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-7-701/2018](#) 20 punktą; 2018 m. liepos 4 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-280-219/2018](#) 13 punktą).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugsėjo 7 d. nutartį palikti nepakeistą.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjos Goda Ambrasaitė-Balynienė

Alė Bukavinienė

Egidija Tamošiūnienė